

Yayın Geliş Tarihi: 31.05.2012
Yayına Kabul Tarihi: 27.12.2012
Online Yayın Tarihi: 29.04.2013

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Cilt: 15, Sayı: 1, Yıl: 2013, Sayfa: 29-46
ISSN: 1302-3284 E-ISSN: 1308-0911

YETİŞTİRME YURDUNDA KALAN ERGENLERİN YALNIZLIK DÜZEYLERİNİN İNTERNET BAĞIMLILIĞI VE ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ¹

Ender DURUALP*
Pınar ÇİÇEKOĞLU**

Öz

Araştırmada, yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin yalnızlık düzeylerinin belirlenmesi ve internet bağımlılığı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemine, Çankırı 100. Yıl Yetiştirme Yurdunda kalan 47 erkek ergen dâhil edilmiştir. Verilerinin toplanmasında "Ergen Tanıtım Formu", Günüş (2009) tarafından geliştirilen "İnternet Bağımlılık Ölçeği" ile Russell, Peplau ve Ferguson (1978) tarafından geliştirilen ve Demir (1989) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan "UCLA Yalnızlık Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde t testi ve tek yönlü ANOVA kullanılmıştır. Araştırmada ergenlerin %68,1'inin orta düzeyde, %31,9'unun düşük düzeyde yalnızlık yaşadığı ve yalnızlık puan ortalamasının 45,49±8,03 olduğu (orta) görülmüştür. İnternet bağımlılık düzeylerinin ise %66'sında orta, %17'sinde düşük ve %17'sinde yüksek düzeyde ve internet bağımlılık puan ortalamasının 90,21±27,89 (orta) olduğu belirlenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, 13-15 yaşları arasındaki ergenlerin, arkadaşlık ilişkilerinden hiç memnun olmayanların, yakın arkadaş olmayanların yalnızlık puan ortalamalarının yüksek olduğu saptanmıştır (p<0,05).

Anahtar Sözcükler: Ergen, İnternet Bağımlılığı, Yalnızlık, Yetiştirme Yurdu, Çeşitli Değişkenler.

INVESTIGATION OF THE LONELINESS LEVELS OF THE ADOLESCENTS WHO ARE LIVING IN AN ORPHANAGE IN TERM OF INTERNET ADDICTION AND VARIOUS VARIABLES²

Abstract

In this research, it is aimed to describe the loneliness levels of the adolescents who are living in an orphanage, and examine the impact of internet addiction and some

¹ Bu çalışma 20-22 Nisan 2011 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen 3. Uluslararası Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu'nda sözel bildiri olarak sunulmuştur.

* Yrd. Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, endora2212@hotmail.com

** Öğr. Gör., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, pcicek78@hotmail.com

² This study was presented verbally at 3. International Symposium on Children at Risk and in Need of Protection" at 20-22 April 2011 in Ankara.

variables. 47 male adolescents in Çankırı 100th Year Orphanage were included in the sample of the research. In data collection “Adolescent Identification Form”, “Internet Addiction Scale” developed by Güniç (2009), and “UCLA Loneliness Scale” developed by Russell, Peplau and Ferguson (1978) and its validity and reliability studies made by Demir (1989) were used. In the evaluation of data *t* test and one way ANOVA were used. When the loneliness level of the adolescent was examined, it was seen that 68,1% of them were having medium level, 31,9% were having low level loneliness and the point average of their loneliness was 45,49±8,03 (medium). Their internet addiction level was medium in 66% of them; low in 17% and high in 17%, and point average of internet addiction level was 90,21±27,89 (medium). As a result of the analysis, it was determined that the loneliness point average of the adolescents who were between 13-15 years old, who were not satisfied with friendship relations at all, who did not have any close friends was high ($p<0,05$).

Key words: Adolescent, Internet Addiction, Loneliness, Orphanage, Various Variables.

GİRİŞ

Ailenin çocuk üzerindeki etkisi doğum öncesinde başlamakta ve tüm yaşamı boyunca devam etmektedir. Yoksulluk, göçler, boşanmalar, ebeveynlerden birinin ölümü ve ruhsal sorunlar gibi çeşitli nedenler sonucunda aile yapısı parçalanabilmektedir. Parçalanmış aile, çocuğun bakımı ile ilgili yasal sorumluluğu tam olarak yerine getirememekte ve çocuğun bakımında belirsizlikler ve yetersizlikler ortaya çıkabilmektedir. Çocuğun bakımındaki belirsizliklerin ve yetersizliklerin varlığı, onu korunmaya muhtaç çocuk konumuna getirmektedir (Çetin ve Çavuşoğlu, 2009). Bu sonuç korunmaya muhtaç olan çocuk ve ergenlerin bakımında, korunmasında ve yetiştirilmesinde çocuk yuvalarına ve yetiştirme yurtlarına gereksinim olduğunu göstermektedir. Ülkemizde çeşitli nedenlerle aile bütünlüğünün bozulması durumunda çocukların bakımı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı çocuk yuvası (0-12 yaş), çocuk ve sevgi evleri (0-18 yaş) ve yetiştirme yurtlarında (13-18 yaş) yapılmaktadır. Yetiştirme yurtları, 2828 sayılı SHÇEK (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu) kanunu kapsamında 13-18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukların ve ergenlerin toplumsal korunma kapsamına alındığı, ailenin toplumsal işlevini yüklenen, çocuğun ve ergenin toplumsallaşma sürecini yönlendiren, iş veya meslek sahibi yaparak topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kurumlarıdır (Demirbilek, 2000; www.shcek.gov.tr). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na ait Mart 2012 verilerine göre, yetiştirme yurtlarına kayıtlı erkek ergen sayısı 4490, fiilen yatılı olarak bakılan erkek ergen sayısı ise 2561’dir (www.cocukhizmetleri.gov.tr).

Ergenlik dönemi, bireyde gözlenebilen hızlı ve sürekli bir gelişme evresi olarak tanımlanan ve biyolojik, psikolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir gelişme ve olgunlaşmanın yer aldığı çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir. Ergen bedensel, cinsel, sosyal ve duygusal anlamda farklı bir döneme girmekte, bu gelişim alanlarında yaşadığı süreçler nedeni ile ergen kendisini farklı hissetmekte ve çoğu

zaman aile ve çevresindeki bireylerle iletişimde güçlükler çekmektedir (Yavuzer, 2007). Bu farklılıkların yarattığı gerginlik, ergenin depresif olmasına dolayısıyla yalnızlık duygusu yaşamasına neden olmaktadır. Bu nedenle ergen bu dönemde özellikle içinde yaşadığı karamsarlık, huzursuzluk ve iç sıkıntı gibi hoş gitmeyen duygulardan bunalarak kendisine güven verecek anne-babaya ihtiyaç duymaktadır. Anne-baba desteğinden yoksun olan ergen ise kaygı, korku ve yalnızlık duygusu yaşayabilmektedir (Aral vd., 2006). Yetiştirme yurtları çocuk ve ergenlere bakım sağlamakla birlikte, çocuk ve ergenler sıcak ve ilgili aile hayatından uzak olmaları nedeni ile bazı konularda risk altındadır. Yetiştirme yurtlarında kalan ergenler ile ilgili çalışmalar incelendiğinde; yetiştirme yurdunda yaşayan gençlerin bedensel-toplumsal-psikolojik gelişim ve gelecek beklentileri ile ilgili problemleri daha yoğun yaşadıkları, benlik saygısının daha düşük, depresyon ve umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek, sigara, alkol, madde kullanımı, yalnızlık duyma, zaman zaman yalnız kalmak isteme ve sosyal olarak iletişim problemi yaşadıkları belirlenmiştir (Aral vd., 2006; Bıyıklı, 1987; Çetin ve Çavuşoğlu, 2009; Karapınar, 2011; Pekcanlar-Akay vd., 2006).

Yalnızlık, literatürde hemen her zaman kaçınılan ve kaygı, öfke, üzüntü ve diğerlerinden kendini farklı hissetme duygularının eşlik ettiği istenmeyen ve hoş olmayan bir deneyim olarak açıklanmakta (Russell vd., 1980) ve bilinenin aksine ileriki yaşlardan çok ergenler ve genç yetişkinler arasında sık bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Yapılan çalışmalardan elde edilen veriler yalnızlığın düşük benlik saygısı (Olmstead vd., 1991), sosyal becerilerde yetersizlik (DiTomasso, 1997), depresyon (Anderson ve Harvey, 1988), alkolizm (Sadava ve Pak, 1994), obezite (Schumaker vd., 1985) ve intihar (Weber vd., 1997) gibi geniş yelpazede yer alan bir takım psikolojik sorunlarla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Akt. Çeçen, 2008). Yalnızlık duygusu bireylerin yaşamlarının hemen her döneminde görülebilen bir duygu olmakla birlikte ergenlikte daha yoğun yaşandığı gözlenebilmektedir. Bireylerin çevrelerinde samimi, içten ve güvende olacakları sosyal bir grubun desteğine ihtiyaç duyduklarında bunu karşılayacak bireylere ya da başkaları ile uygun sosyal ilişkiler kurma olgunluğuna sahip değiller ise, yalnızlık hissedebilmektedir (Erözkan, 2009). Teknoloji çağı olarak adlandırabileceğimiz bu dönemde bilgisayar ve internet kullanımı artık hayatın vazgeçilmez gereçleri haline gelmiştir. İnternetin temel ortaya çıkış amacı bilgiye kolay, ucuz, hızlı ve güvenli ulaşmak ve iletişimi kolaylaştırmak olmasına rağmen internetin tahmin edilenden de hızlı yaygınlaşması patolojik aşırı kullanıma ve yeni bir bağımlılık türü olarak nitelenebilecek internet bağımlılığına yol açmaya başlamıştır. Gelişen çağa hızla ayak uyduran ülkemiz de internet kullanımının giderek yaygınlaşması nedeniyle bu yeni tanımlanan bozukluk için uygun bir zemin oluşturmaktadır. Bilgisayar/internet bağımlılığı ise özellikle 12-18 yaş grubu açısından önemli bir risk haline gelmiştir (Öztürk vd., 2007). İnternet, çocuğun ve ergenin sosyalleşme süreci içinde kendini tanıması, kendi doğru ve yanlışlarını, kurallarını ve değerlerini değerlendirmesi için kullandığı bir araçtır. Ancak bilgisayar ve interneti fazla kullanmaktan dolayı çocuğun psikososyal gelişimi

olumsuz etkilenmektedir. Çocuğun tam bir iyilik hali içinde gelişimi için gerekli olan okul, aile ve arkadaş etkileşimi yerini elektronik arkadaşlığa bırakmakta, bu durum ise kişilerarası ilişki kurma ve sürdürme becerisini olumsuz yönde etkilemektedir. Problemlili internet kullanımı ile depresyon, sosyal izolasyon, yalnızlık ve ev, okul ve iş performansında azalma arasında doğrusal bir ilişki vardır (Caplan, 2002). İnternet kullanımının etkilerinin araştırıldığı bir çalışmada internet erişiminin ilk yılında gençlerin çevrimiçi geçirdikleri zaman ile birlikte yalnızlık ve depresyon düzeylerinde artış olduğu belirlenmiştir (Shields ve Behrman, 2000). Uzun süre internet kullanmanın neden olduğu diğer bir problem de internet bağımlılığıdır. Yapılan araştırmaların bir kısmı bilgisayarda fazla zaman geçirmenin negatif etkileri, bir kısmı ise internet bağımlılığı üzerine odaklanmıştır. İnternet bağımlılığı terimini ilk kez 1996'da Goldberg kullanmış, tartışmaya açmış ve DSM-IV'teki alkol bağımlılığı tanı ölçütleri doğrultusunda internet bağımlılığı tanı ölçütlerini geliştirmiştir (Özcan ve Buzlu, 2005; Öztürk vd., 2007). Aile ortamından ve sosyal ortamlardan uzak olarak yaşayan yetiştirme yurdundaki ergenlerin, ergen olmaları ve yetiştirme yurdunda kalmaları ile ilgili olarak, yalnızlık düzeylerinin yüksek olabileceği ve yalnızlığın internet kullanımını arttırabileceği düşünülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda, araştırmada yetiştirme yurdunda kalan erkek ergenlerin yalnızlık ve internet bağımlılığı düzeylerinin saptanması, yalnızlık ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi ve internet bağımlılığı ile bazı değişkenlerin yalnızlık düzeylerini etkileyip etkilemediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOD

Araştırmanın tipi

Araştırma Çankırı il merkezindeki Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı 100. Yıl Yetiştirme Yurdu'nda kalan 13-18 yaşları arasındaki erkek ergenlerin yalnızlık ve internet bağımlılığı düzeylerinin ve bunlar arasındaki ilişkinin belirlenmesi, ergenlerin yaş, kardeş sayısı, okul başarısı, okul sorunları, kurumda kalış süresi, arkadaşlık ilişkisi, sigara, alkol, madde ve internet kullanımları ile internet bağımlılığı düzeylerinin yalnızlık düzeylerine etkisinin incelenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmada bağımlı değişken ergenlerin yalnızlık düzeyleri, yaş, kardeş sayısı, okul başarısı, okul sorunları, kurumda kalış süresi, arkadaşlık ilişkisi, sigara, alkol, madde ve internet kullanımları ile internet bağımlılık düzeyleri ise bağımsız değişkenlerdir.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, Çankırı il merkezindeki Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı 100. Yıl Yetiştirme Yurdu'nda kalan 13-18 yaşları arasındaki erkek ergenler oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş ve yetiştirme yurdunda yaşayan 52 erkek ergen araştırmaya dâhil edilmiştir. Ancak

araştırmada kullanılan veri toplama araçlarını tam olarak dolduran ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 47 erkek ergen araştırmaya alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada ergenler ve aileleri hakkındaki bazı bilgileri toplamak amacıyla “Ergen Tanıtım Formu”, ergenlerin yalnızlık düzeylerini değerlendirmek için Russell vd. (1978) tarafından geliştirilen ve Demir (1989) tarafından Türkçeye uyarlanan “UCLA Yalnızlık Ölçeği” ve internet bağımlılığı düzeylerini belirlemek için Günüş (2009) tarafından geliştirilen “İnternet Bağımlılık Ölçeği” kullanılmıştır.

Ergen Tanıtım Formu’nda; araştırmaya alınan ergenlerin yaş, kardeş sayısı, okula devam edip etmediği, okul başarısı, kurumda kalma süresi, arkadaş ilişkileri, sigara/alkol/madde kullanımına ilişkin özellikler, internet kullanımı ile ilgili özellikleri belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır.

UCLA Yalnızlık Ölçeği; bireyin genel yalnızlık durumunu ve düzeyini belirlemeyi amaçlayan UCLA Yalnızlık Ölçeği 10’u düz 10’u ters olmak üzere toplam 20 maddeden oluşan bir ölçme aracıdır. UCLA Yalnızlık Ölçeği dört dereceli likert tipi hazırlanmış bir öz değerlendirme ölçeğidir. Ölçekte yer alan olumsuz yöndeki ifadeler “Hiçbir zaman (1)”, “Nadiren (2)”, “Bazen (3)” ve “Her zaman (4)” olarak olumlu yöndeki ifadeler ise “Hiçbir zaman (4)”, “Nadiren (3)”, “Bazen (2)” ve “Her zaman (1)” olarak derecelenmekte ve puanlanmaktadır. Ters ve düz maddelerden alınan puanlar toplanarak kişinin ölçekten aldığı toplam puan elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20 iken, en yüksek puan ise 80’dir. Ölçekten alınan toplam puanın yüksek olması yalnızlık düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Günlük yaşamda, sosyal ilişkilerde yaşanan önemli bir sorun olan yalnızlığı sosyal ve duygusal boyutlarıyla birlikte ölçmeyi amaçlayan UCLA ilk defa Russell, Peplau ve Ferguson (1978) tarafından geliştirilmiştir. Daha sonra Russell vd. (1980) tarafından tekrar gözden geçirilerek bugünkü haline getirilmiştir. Ölçek ilk defa 1980 yılında Yaparel tarafından Türkçe’ye çevrilerek kullanılmıştır. Daha sonra Demir tarafından ölçeğin çevirisi tekrar gözden geçirilerek geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı 0,96, test tekrar test korelasyon katsayısı ise 0,94 olarak bulunmuştur (Demir, 1989).

İnternet Bağımlılık Ölçeği; örneklemini ortaöğretim kademesindeki 754 öğrencinin oluşturduğu ve öğrencilerin internet bağımlılık durumunu belirleyen ölçek Günüş (2009) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Cronbach (α) iç tutarlık katsayısı 0,944, ölçeğe ilişkin toplam varyans %47,463 olarak bulunmuştur. Ölçek beşli likert tipinde olup, “Tamamen Katılıyorum (5)”, “Katılıyorum (4)”, “Kararsızım (3)”, “Katılmıyorum (2)”, “Kesinlikle Katılmıyorum (1)” şeklinde derecelenmektedir. Ölçek 35 maddeden oluşur herhangi bir puan dönüşümüne gerek yoktur. Ölçek yoksunluk ($\alpha=0,877$), kontrol gücü ($\alpha=0,855$), işlevsellikte bozulma ($\alpha=0,827$) ve sosyal izolasyon ($\alpha=0,791$) olmak üzere dört alt faktörden

oluşmaktadır. Alt faktörlerden alınan puanlar toplanarak ölçek toplamı elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 35 iken, en yüksek puan 175'dir. Puanın yüksek olması internet bağımlılık düzeyinin ileri derecede olduğunu göstermektedir. Çalışma grubu normal dağılım gösterdiği için eşik değer aritmetik ortalama (X)± standart sapma (Ss) şeklinde belirlenmiştir. Buna göre; bağımlılık düzeyinin düşük-orta-yüksek şeklinde sınıflandırılması [X -Ss (düşük)], [X (orta)], [X +Ss (yüksek)] şeklinde modellenmiştir.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırma öncesinde, Çankırı Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile yetiştirme yurtlarının bağlı olduğu Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan gerekli yazılı izinler alınmıştır. Kurum yöneticileri ile görüşülerek araştırmanın amacı ve yöntemi açıklanarak işbirliği sağlanmıştır. Araştırma sırasında veri toplama formları uygulanmadan önce ergenlere araştırma konusunda bilgi hem sözel ve hem yazılı bilgi verilmiş ve onayları alınmıştır.

Veri Toplama Yöntemi

Çalışma için gerekli izinler alındıktan sonra, araştırmaya alınan ergenlere 10-15 Mart 2011 tarihleri arasında veri toplama araçları uygulanmıştır. Öncelikle ergenlere araştırma ve ölçekler ile ilgili gerekli açıklamalar yapılmış, sonrasında ölçeklerin ergenler tarafından doldurulması sağlanmıştır. Uygulama ortalama 45-60 dakika sürmüştür. Ergenlerin çalışmaya gönüllü olarak katıldığı gözlenmiştir. Doldurulan ölçekler incelenmiş ve ergenler tarafından tam olarak doldurulmayan ölçekler çalışma kapsamına alınmamıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Araştırmanın amacına yönelik toplanan veriler değerlendirilerek istatistiksel analizleri SPSS 16,0 istatistik programında yapılmıştır. Araştırmaya dâhil edilen ergenlere uygulanan Ergen Tanıtım Formu değerlendirilerek ergenlere ve ailelerine ait betimsel özellikler yüzdeler halinde sunulmuştur. UCLA Yalnızlık Ölçeği ile İnternet Bağımlılık Ölçeği kullanılarak yapılan araştırmaya ait verilerin analizinde; yüzde, aritmetik ortalama gibi betimsel istatistiklerin yanı sıra, bazı parametrik istatistiksel analizler de kullanılmıştır. Verilerin analiz yöntemi normallik testi sonuçlarına göre belirlenmiştir. Araştırma grubunun sayı olarak 50'den az olması nedeni ile Shapiro-Wilks testi kullanılmıştır (test istatistik=0,094, sd=47, p=0,22). Test sonucunun istatistiksel açıdan anlamlı çıkmaması ergenlerin ölçekten aldıkları puanların normal dağılım gösterdiğini ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2008). Ergenlerin bazı özelliklerine göre yalnızlık ve internet bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları karşılaştırılmıştır. Yalnızlık puan ortalamaları ile internet bağımlılık puan ortalamaları arasındaki ilişki Pearson korelasyon katsayısı ile değerlendirilmiştir. Normal dağılım gösteren ergenlere ait bazı özelliklerin yalnızlık ve internet bağımlılığı düzeylerini etkileyip etkilemediklerini belirlemek için t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA),

yapılan varyans analizi sonucun da farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için “Scheffé Testi” kullanılmıştır (Bayram, 2009; Büyüköztürk, 2008).

BULGULAR

Araştırmaya alınan ergenlerin %72,3’ünün 16-18 yaşları arasında, %46,8’inin 1-2 kardeşe sahip olduğu, %78,7’sinin okula devam ettiği (%61,7’sinin Çankırı Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi’nde ortaöğretime, %17’sinin ilköğretime devam ettiği), okula devam eden ergenlerin %36,4’ünün (ders başarısının düşüklüğü, devam sorunları ve dersi dinlemekte güçlük gibi) okul sorunları yaşadığı, %95,7’sinin yakın arkadaşına sahip olduğu, %61,7’sinin kurumda dört-altı yıldır kaldığı, %46,8’inin arkadaş ilişkilerinden çok memnun olduğu saptanmıştır (Tablo 3). Ergenlerin yaş ortalaması 16,32±1,72’dir.

Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin %55,3’ünün sigara içmediği (n=26), sigara içenlerin (n=21) %33,3’ünün günde bir-beş adet, altı-on adet ve 11’den fazla sigara içtiği, %38’inin stres nedeni ile sigaraya başladığı (n=8), %70,2’sinin alkol kullanmadığı, alkol kullananların yarısının stres nedeni ile alkol kullandığı (n=7), %91,5’inin madde kullanmadığı, %51,1’inin kendini düzenli internet kullanıcısı (her gün) olarak tanımladığı belirlenmiştir (Tablo 4).

Tablo 1: Araştırmaya Alınan Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerine Göre Dağılımı

Yalnızlık düzeyi	n	%
Düşük (20-40 puan)	15	31,9
Orta (41-60 puan)	32	68,1
Yüksek (61-80 puan)	-	-
Toplam	47	100

Araştırmaya dâhil edilen ergenlerin %68,1’inin orta düzeyde yalnızlık hissettiği, %31,9’unun ise düşük düzeyde yalnızlık duygusu yaşadığı belirlenmiştir. Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin hiçbiri yüksek düzeyde yalnızlık yaşamamaktadır (Tablo 1). Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin yalnızlık puan ortalaması 45,49±8,03 (orta düzeyde) olarak bulunmuştur.

Tablo 2: Araştırmaya Alınan Ergenlerin İnternet Bağımlılık Düzeylerine Göre Dağılımı

İnternet bağımlılık düzeyi	Yoksunluk		Kontrol güçlüğü		İşlevsellikte bozulma		Sosyal izolasyon		İnternet bağımlılığı	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Düşük (35-63 puan)	8	17	11	23,4	8	17	10	21,3	8	17
Orta (64-116 puan)	28	59,6	29	61,7	27	57,4	28	59,6	31	66
Yüksek (117-175 puan)	11	23,4	7	14,9	12	25,5	9	19,1	8	17

İnternet Bağımlılık Ölçeği ve alt faktörlerine göre; ergenlerin orta düzeyde olmak üzere %59,6’sının yoksunluk, %61,7’sinin kontrol güçlüğü, %57,4’ünün işlevsellikte bozulma, %59,6’sının sosyal izolasyon ve %66’sının internet bağımlılığı (64-116 puan arası) yaşadığı belirlenmiştir (Tablo 2). Yetiştirme

yurdunda kalan ergenlerin ölçeğin yoksunluk alt faktörüne ait puan ortalamasının $33,40 \pm 10,53$, kontrol güçlüğü alt faktörüne ait $24,93 \pm 9,96$, işlevsellikte bozulma alt faktörüne ait $17,12 \pm 7,26$, sosyal izolasyon alt faktörüne ait $14,89 \pm 5,92$ ve toplam internet bağımlılığı puan ortalamasının $90,21 \pm 27,89$ (orta düzeyde) olduğu saptanmıştır.

Tablo 3: Araştırmaya Alınan Ergenlerin Bazı Özelliklerine Göre Yalnızlık Ortalamalarının Analizi

Özellik	n	%	X±Ss	t/F, p
Yaş				
13-15	13	27,7	49,31±5,25	t=2,087
16-18	34	72,3	44,03±8,49	p<0,05
Kardeş sayısı				
1-2	22	46,8	42,82±6,54	F=2,514
3-4	21	44,7	47,57±9,21	p>0,05
Kardeşi yok	4	8,5	49,25±4,92	
Okul başarısı				
Zayıf	4	8,5	54,25±14,29	F=2,169
Orta	17	36,2	46,06±5,35	p>0,05
İyi	11	23,4	42,82±8,36	
Çok iyi	5	10,6	43,20±9,26	
Gitmiyor	10	21,3	45,10±6,97	
Okul sorunları yaşama				
Hayır yaşamıyorum	20	42,6	43,35±6,88	t=1,822
Evet yaşıyorum	17	36,4	48,23±9,39	p>0,05
Kurumda kalma zamanı				
1 yıldan az	8	17	47,50±6,63	F=0,532
1-3 yıl	10	21,3	46,60±7,80	p>0,05
4-6 yıl	29	61,7	44,55±8,54	
Arkadaşlık ilişkisi				
Hiç memnun değilim	6	12,8	52,83±11,61	F=8,109
Orta derecede memnunum	19	40,4	47,89±5,96	p<0,05
Çok memnunum	22	46,8	41,40±6,38	
Yakın arkadaş durumu				
Var	45	95,7	44,77±6,94	t=3,146
Yok	2	4,3	61,50±17,67	p<0,05
İnternet bağımlılık düzeyi				
Düşük	8	17	43,62±9,22	F=1,461
Orta	31	66	44,87±6,69	p>0,05
Yüksek	8	17	49,75±10,99	

Yetiştirme yurdunda kalan 13-15 yaş arasındaki ergenlerin yalnızlık puan ortalamalarının $49,31 \pm 5,25$, 16-19 yaş arasındaki ergenlerin ise $44,03 \pm 8,49$ olduğu belirlenmiştir. Yapılan t-testi sonucuna göre ergenlerin yaşlarına göre yalnızlık puan ortalamaları arasında 13-15 yaş arasındaki ergenler lehine anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır [$t_{(45)}=2,087$, $p<0,05$]. Kardeşi olmayan ergenlerin yalnızlık puan ortalamaları incelendiğinde $49,25 \pm 4,92$, bir-iki kardeşi olan ergenlerin $42,82 \pm 6,54$, üç-dört kardeşi olanların $47,57 \pm 9,21$ olduğu görülmüştür. Analiz sonucunda kardeşi olmayan ergenlerin yalnızlık puan ortalamasının yüksek olduğu ancak aralarında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir [$F_{(2-44)}=2,514$, $p>0,05$]. Araştırmaya alınan ergenlerden okul başarısı zayıf olanların ($54,25 \pm 14,29$) yalnızlık puan ortalamasının yüksek [$F_{(3-33)}=2,169$, $p>0,05$] ve okul

sorunları yaşayan ergenlerin (48,23±9,39) yalnızlık puan ortalamasının yüksek [$t_{(45)}=1,822$, $p>0,05$] olduğu saptanmıştır. Yetiştirme yurdunda bir yıldan daha az süredir yaşayan ergenlerin yalnızlık puan ortalamasının 47,50±6,63 yüksek olduğu belirlenmiştir [$F_{(2-44)}=0,532$, $p>0,05$].

Yetiştirme yurdunda kalan arkadaşlık ilişkisinden hiç memnun olmayan ergenlerin yalnızlık puan ortalamasının 52,83±11,61 olduğu belirlenmiştir. Varyans analizi sonucunda ergenlerin arkadaşlık ilişkisinden memnun olma durumuna göre yalnızlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir [$F_{(2-44)}=8,109$, $p<0,05$]. Yapılan Scheffé testi sonucunda farklılığı arkadaşlık ilişkisinden memnun olmadığını ifade eden ergenlerin yarattığı saptanmıştır. Yetiştirme yurdunda kalan yakın arkadaşı olmayan ergenlerin yalnızlık puan ortalaması 61,50±17,67, yakın arkadaşı olan ergenlerin yalnızlık puan ortalaması 44,77±6,94'dür. Yapılan t testi sonucunda, ergenlerin yakın arkadaşına sahip olma durumuna göre yalnızlık puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür [$t_{(45)}=3,146$, $p<0,05$]. Ergenlerin internet bağımlılık düzeyine yalnızlık puan ortalamaları incelendiğinde; internet bağımlılığı yüksek düzeyde olan ergenlerin 49,75±10,99, orta düzeyde olan ergenlerin 44,87±6,69 ve düşük düzeyde olan ergenlerin 43,62±9,22 olduğu belirlenmiştir. Varyans analizi sonucunda ergenlerin internet bağımlılık düzeyine göre yalnızlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır [$F_{(2-44)}=1,461$, $p>0,05$] (Tablo 3).

Tablo 4: Araştırmaya Alınan Ergenlerin Sigara/Alkol/Madde/İnternet Kullanım Durumlarına Göre Yalnızlık Ortalamalarının Analizi

Özellik	n	%	X±Ss	t/F, p
Sigara sayısı/gün				
1-5 adet	7	14,9	48,28±4,88	F=0,728 p>0,05
6-10 adet	7	14,9	42,28±6,96	
11'den fazla	7	14,9	45,28±13,60	
İçmeyen	26	55,3	45,65±7,160	
Sigaraya başlama nedeni				
Stres	8	17	44,12±7,31	F=2,069 p>0,05
Arkadaşlar	6	12,8	51,16±12,18	
Özenti	7	14,9	41,57±6,47	
İçmeyen	26	55,3	45,65±7,16	
Alkol kullanma				
Evet (1-2 kez/hafta)	4	8,5	52,00±16,83	F=2,162 p>0,05
Hayır	33	70,2	45,63±6,75	
Ara sıra (1-2 kez/ay)	10	21,3	42,40±6,61	
Alkole başlama nedeni				
Stres	7	14,9	40,28±7,99	F=2,186 p>0,05
Arkadaşlar	4	8,5	53,25±14,54	
Özenti	3	6,4	45,66±5,50	
İçmeyen	33	70,2	45,63±6,75	
Madde kullanımı				
Evet kullanıyorum	4	8,5	50,50±3,69	t=1,314
Hayır kullanmıyorum	43	91,5	45,02±8,19	p>0,05
İnternet kullanımı				
Düzenli kullanıcı (her gün)	24	51,1	46,20±8,93	t=0,622
Düzensiz kullanıcı (haftada üç kez)	23	48,9	44,73±7,09	p>0,05

Tablo 4 incelendiğinde; istatistiksel olarak anlamlı olmamasına rağmen yetiştirme yurdunda kalan ergenlerden, günde bir-beş adet sigara içenlerin (48,28±4,88), sigaraya arkadaşlarının etkisi ile başlayanların (51,16±12,18), alkol kullananların (52,00±16,83), alkole arkadaşlarının etkisi ile başlayanların (53,25±14,54), madde kullanan ergenlerin (50,50±3,69) ve düzenli olarak her gün internete girenlerin (46,20±8,93) yalnızlık puan ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya alınan erkek ergenlerin yalnızlık düzeyi ile internet bağımlılığı arasında düşük düzeyde ($r=0,235$) ve pozitif bir ilişki saptanmıştır ($p>0,05$). Buna göre yalnızlık düzeyi arttıkça internet bağımlılığı düzeyinin arttığı görülmektedir (Tablo 5). Determinasyon katsayısı ($r^2=0,06$) internet bağımlılığındaki toplam varyansın %6'sının yalnızlıktan kaynaklandığını göstermektedir (Büyüköztürk, 2008).

Tablo 5: Araştırmaya Alınan Ergenlerin Yalnızlık Düzeyleri ile İnternet Bağımlılığı ve Alt Faktörleri Arasındaki Korelasyon

Korelasyon	Yoksunluk r p	Kontrol güçlüğü r p	İşlevsel bozukluk r p	Sosyal izolasyon r p	İnternet bağımlılığı r p
Yalnızlık	0,141 0,344	0,128 0,390	0,051 0,733	0,121 0,419	0,235 0,112
Yoksunluk	1	0,672** 0,000	0,455** 0,001	0,374** 0,010	0,692** 0,000
Kontrol güçlüğü		1	0,555** 0,000	0,323* 0,027	0,714** 0,000
İşlevsel bozukluk			1	0,626** 0,000	0,677** 0,000
Sosyal izolasyon				1	0,631** 0,000

** $p<0,01$

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin çoğunluğunun orta düzeyde yalnızlık hissettiği bulunmuştur. Aile bölünmesinin ve ailesel sorunların çocukların bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebileceği bazı ruhsal ve davranışsal problemlere yol açabileceği bilinmektedir. Ailenin parçalanmasının çocuklarda yaratabileceği sosyal ve duygusal problemlerden biri de yalnızlıktır. Yalnızlığın ergenlerde yaygın olması, eğitim kademelerinde yalnızlıkla ilişkili olarak ortaya çıkabilecek; psikolojik, sosyal, akademik sorunlara (düşük akademik başarı, okulu terk etme, yeteneği oranında başarılı olamama, sınıf içi etkinliklere ilgisiz kalma) neden olabilmektedir. Bu nedenle çocuk yuvalarında veya yetiştirme yurdunda kalan çocuk ve ergenlerin bireysel özellikleri ve yalnızlığı bir arada ele alan çalışmalar önem kazanmaktadır.

Araştırmada yetiştirme yurdunda kalan 13-15 yaş arasındaki ergenlerin yalnızlık puan ortalamalarının, 16-18 yaş arasındaki ergenlerden daha yüksek olduğu belirlenmiş ve ergenlerin yaşlarına göre yalnızlık puan ortalamaları arasında anlamlı ($p<0,05$) bir fark olduğu saptanmıştır. Kutlu (2003) yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte kalan gençlerin yalnızlık düzeylerini incelediği çalışma sonucunda, yetiştirme yurdunda kalan gençlerin yalnızlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu vurgulamıştır. Aral vd. (2006) ise yaptıkları araştırma sonucunda, yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin yalnızlık puan ortalamalarının yetiştirme yurdunda kalmayan ergenlerden daha yüksek olduğunu, yetiştirme yurduna sıfır-beş yaşları arasında gelen ergenlerin altı-on ve 11 yaş üzerinde gelen ergenlere göre daha fazla yalnızlık yaşadıklarını saptamışlardır.

Çankırı 100. Yıl Yetiştirme Yurdu'nda kalan ergenlerin cinsiyetinin yalnızca erkek olması araştırmada cinsiyet değişkeninin irdelenmesine olanak vermemiştir. Çeçen (2007) araştırmasında erkeklerin duygusal yalnızlık (romantik ve aile) puan ortalamalarının kızlardan daha yüksek olduğunu belirlemiş, yalnızca sosyal yalnızlık alt boyutunda erkeklerin yalnızlık düzeylerinin kızların yalnızlık düzeylerine yakın olduğunu bulmuştur. Araştırma sonuçları, erkeklerin aileye ilişkin yalnızlık düzeylerinin kızlara göre daha yüksek olduğunu ortaya koyarken, romantik ilişkiler açısından yaşanan yalnızlık düzeylerinde ise iki grup arasında bir fark olmadığını göstermiştir. Erözkan'ın (2009) lise öğrencilerinde yalnızlığın yordayıcılarını belirlemek amacı ile yaptığı araştırma sonucunda ise, cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, okul türü ve sosyo-ekonomik düzeyin yalnızlığı açıklamadığı belirlenmiştir. Yenidoğan döneminde veya küçük yaş grubunda yetiştirme yurduna bırakılan çocukların bilişsel gelişimlerinde gerilik olmakta, sosyal ve duygusal açıdan çocuklar olumsuz etkilenmekte ve bu durum çocuğun tüm yaşamına yansımaktadır. Yetiştirme yurdunda kalan ergenler ya çocuk yuvasından ya da ailesinin yanından gelmektedir. Çocuk yuvasından gelen ergenler yeterli sevgi ortamında büyümeden ve gelişim basamaklarını sağlıklı bir şekilde yaşayamadan yurttan yaşamlarını devam ettirmektedirler. Araştırmaya alınan erkek ergenlerin anne ve/veya babasının büyük çoğunluğunun ölmesi ve ayrılması sonucu kurumda kaldıkları belirlenmiştir. Ebeveynin hayatta olmaması kadar boşanmanın da aile bütünlüğünü etkilediği bilinmektedir. Ayrıca babanın hayatta olmaması veya aileyi terk etmesi ergenlerin kurum bakımına verilmesinde rol oynamıştır.

Araştırmada, hiç kardeşi olmayan ergenlerin yalnızlık puan ortalamalarının bir-iki ve üç-dört kardeşi olan ergenlerden, istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, daha yüksek olduğu görülmüştür. Duyan vd.'nin (2008) lisede okuyan öğrencilerin yalnızlık durumlarına etki eden değişkenlerin incelenmesi amacı ile yaptıkları araştırmada ise, kardeş sayısı arttıkça, yalnızlık puanının arttığı gözlenmiştir. Kardeşi çok olan gencin kendisini yalnız hissetmesinde, ailenin diğer çocuklarla da ilgilenmekten gençle ilgilenmek için yeterli zaman ayırmaması ya da ayıramamasının etkili olabileceği vurgulanmıştır.

Araştırmaya alınan ergenlerden okul başarısı zayıf olanların ve okul sorunları yaşayan ergenlerin yalnızlık puan ortalamasının yüksek olduğu saptanmıştır. Yapılan çalışmalar kurum bakımıyla ilgili sorunlar yaşandığını ve bu sorunların ergenlerin okul başarılarını, sosyal ilişkilerini ve kendilerini algılayışlarını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir (Bulut, 1995). Karadağ-Çaman ve Özcebe (2011) yaptıkları çalışmada okula ya da işe gitmeyen ergenlerin ruhsal belirti düzeyinin, okula devam eden ergenlere göre yüksek olduğu sonucuna varmışlardır. Çetin ve Çavuşoğlu (2009) yetiştirme yurdunda ve aileleri ile yaşayan ergenlerin benlik saygıları ve psikolojik belirtilerinin karşılaştırılması amacı ile yaptıkları araştırmada, ergenlerin eğitime devam etme konusunda ve eğitime devam etmelerine engel olan sorunların çözümünde yeterince desteklenmedikleri tespit edilmiştir. Yetiştirme yurdunda kalan çocukların ve ergenlerin hiç birinin kaldıkları yurtlarda kendilerine ait özel bir odalarının olmaması, hem özel yaşamlarını kısıtlamakta hem de ders çalışmalarını ve akademik başarılarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ergenlerin büyük çoğunluğunun öğrenimlerine ve özellikle meslek lisesine devam ediyor olması, gençlerin mesleki olarak yönlendirildiğini göstermesi ve ergenlerin gelecekte iş sahibi olmalarını olumlu yönde desteklemesi açısından önemli görülmektedir.

Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerden arkadaşlık ilişkisinden hiç memnun olmadığını ifade eden ergenlerin yalnızlık puan ortalamaları arasında bir farkın ve bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu belirlenmiştir. Yetiştirme yurdunda kalan yakın arkadaşı olmayan ergenlerin yalnızlık puan ortalaması yakın arkadaşı olan ergenlerin yalnızlık puan ortalamasından anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$). Kools'un (1997) yaptığı çalışmada koruma altındaki ergenlerin, yaşlarının olumsuz değerlendirmeleri nedeniyle kendilerini damgalanmış hissettikleri ve karşılıklı ilişkilerde güven duygusu yaşamadıkları için yakın ilişki kurmaktan çekindikleri belirlenmiştir. Bunlara bağlı olarak kurumda kalan ergenlerin sosyal izolasyon yaşadıkları, kendilerine güvenlerinin azaldığı ve benlik saygılarının düşük olduğu belirtilmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, istatistiksel olarak anlamlı olmamasına karşın, yetiştirme yurdunda kalan ergenlerden, günde bir-beş adet sigara içenlerin, sigaraya arkadaşlarının etkisi ile başlayanların, alkol kullananların, alkole arkadaşlarının etkisi ile başlayanların, madde kullanan ergenlerin ve düzenli olarak her gün internete girenlerin yalnızlık puan ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir. Karadağ-Çaman ve Özcebe (2011) yaptıkları çalışmada düzenli sigara kullanan ergenlerde ruhsal belirti düzeyi daha yüksek bulunurken; düzenli sigara kullanan, alkol kullanan ve en az bir defa uyuşturucu/uyarıcı madde kullananların ruhsal belirtilerinden duydukları sıkıntının düzeyi daha yüksek bulunmuştur. 1983 yılında yürürlüğe giren 2828 Sayılı SHÇEK Kanunu'na göre korunmaya muhtaç çocuk; "Beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup: ana veya babasız, ana babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana veya babası veya her ikisi tarafından terk edilen, ana veya babası tarafından ihmal edilip, fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu

madde kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuklar” olarak tanımlanmaktadır (www.shcek.gov.tr). Arkadaş grubunun ergenler üzerinde olumsuz etkiler göstermesinin sebeplerinden biri ergenlerin madde bağımlılığı olan veya bu maddeleri kullanan arkadaşları ile bir arada bulunmasından kaynaklanmaktadır. Madde bağımlılığı özentiyle, merakla başlamakta ve bağımlılığa dönüşebilmektedir. Sonuçta ergenler kötü alışkanlıkları olan arkadaşları ile olumsuz alışkanlık edinebilmektedir (Kulaksızoğlu, 2002). Çiftçi (1997) sigara içme alışkanlığı olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve uyum düzeylerini karşılaştırdığı araştırma sonucunda, sigara içen öğrencilerin yalnızlık düzeyinin sigara içmeyenlerden daha yüksek olduğunu bulmuştur. Yapılan araştırmalarda yalnızlığın, alkolizm, ilaç bağımlılığı, depresyon, intihar eğilimi, kaygı, doyumsuzluk, mutsuzluk, utanma, anlaşılama, yabancılaşma, yalıtım ve suça yönelimle ilişkili olduğu bulunmuştur (Koçak, 2003).

Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin çoğunluğunun sigara içmediği, ancak sigara içenlerin de sayısının az olmadığı, sigara içenlerin (n=21) günde bir-beş adet, altı-on adet ve 11’den fazla olmak üzere eşit oranda sigara içtiği, 11-14 yaşları arasında sigaraya başladığı, sigaraya başlama yaş ortalamasının 12,19±2,90 olduğu, stres nedeni ile sigaraya başladığı, alkol kullanmadığı, alkol kullananların yarısının stres nedeni ile alkol kullandığı, madde kullanmadığı, tespit edilmiştir. Yurtta kalan ergenler arasında sigara içenlerin fazlalığı dikkat çekmektedir. Buna karşılık alkol ve uyuşturucu madde kullananların (bali) sayısı azdır. Ancak kullanan ergenler bulunmaktadır ve göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Ergenlik dönemi fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik gelişimlerin sürdüğü bir dönem olmasından dolayı hem birey hem de toplum açısından önem taşımaktadır. Bireyin sigara, alkol vb. maddelerle tanışması genellikle çocukluk döneminin sonunda ya da ergenlik döneminde olmaktadır (Kulaksızoğlu, 2002). Akgün (2006) yetiştirme yurdunda kalan 16-18 yaş grubundaki ergenlerin anksiyete düzeylerini belirlemek amacı ile yaptığı çalışmada, ergenlerin %81,6’sının sigara, %12,2’sinin alkol ve %6,2’sinin uyarıcı ve uyuşturucu madde (esrar, ekstazi, bali) kullandığını göstermiştir. Okul çağlarındaki çocuklarda sigara kullanımının sosyal öğrenmeden doğrudan etkilendiği bilinmektedir. Okul başarısızlıkları, kötü sosyoekonomik koşullar, aile içi çatışmalar ve sevgisizlik, yalnızlık duygusu, düşük benlik saygısı, özgüven kaybı, alkol-uyuşturucu madde kullanımı, stres, depresyon gibi sosyal ve psikolojik etmenlerin de çocukların erken yaşlarda sigaraya başlamalarına neden olduğu bildirilmektedir (Keskinöglü vd., 2006). Aşık (2006) yetiştirme yurdunda kalan gençlerin ergenlik sorunları ve baş etmeleri konusunda yaptığı araştırmasında, ergenlerin %44,8’inin şu ana kadar en az bir defa sigara içtiğini ve %34,5’inin halen sigara içmeye devam ettiğini belirlemiştir. Araştırma sonucuna göre sigara içenlerin yarısı paket alıp günde en az üç tane içmektedir ve %4,6’sı bazen alkol kullanmaktadır. Yetiştirme yurdunda kalan erkeklerde sorunlarla baş etmede olumsuz duyguları dışa vurma, madde kullanma ve manevi destek arama yöntemleri kızlara göre daha fazla kullanılmaktadır ve gruplar arasındaki fark

istatistiksel olarak anlamlıdır. Ergenlik dönemine özgü duygu düşünce, tutum, davranış içinde ergenler duygusal coşku ve taşkınlık, çabuk kırılma ve ilişkilerde bozulma, kolay etkilenme, toplum içinde sivrilme, aile, okul, öğretmen gibi otoritelere karşı gelme, kurallara uymak istememe, ilgi çekme ve rol sahibi olma biçiminde davranışlar sergileyebilmektedir. Bu davranışlar sonucunda, akademik başarı da düşmekte, bazen sigara ve alkol gibi kötü alışkanlıklara başlamakta ve yalnızlık yaşamaktadır.

Ergenlerin internet bağımlılık düzeyine yalnızlık puan ortalamaları incelendiğinde; internet bağımlılığı yüksek düzeyde olan ergenlerin yalnızlık puan ortalamalarının orta ve düşük düzeyde olan ergenlerin yalnızlık puan ortalamalarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bağımlılık denildiğinde akla sadece sigara, alkol, uyuşturucu vb. madde bağımlılıkları gelmemekte, bunun yanında fiziksel bir maddeye dayanmayan, davranış tabanlı yeme, oyun, bilgisayar, televizyon, internet bağımlılığı vb. bağımlılıklardan söz edilebilmektedir. İnternet bağımlılığının madde bağımlılığından farkı, bireyin madde bağımlılığından kurtulabilmesi için bağımlı olduğu maddeyi kullanmayı bırakması ve terk etmesi gerektiğidir. Ancak internet bağımlılığında birey interneti doğru ve sağlıklı kullanarak hem bağımlılık riskinin önüne geçebilecek hem de internet teknolojisinin birçok alandaki kullanımlarından faydalanabilecektir. İnternet bağımlılığı konusunda yapılan araştırmalar özellikle son yıllarda artış göstermektedir. Buna en önemli nedeni, internetin özellikle ergenler üzerinde bazı ciddi problemlere yol açan bir etken olarak gösterilebilmesidir. Ergenlerde oluşacak problemlerin toplumun bugününü ve yarınını tehdit etmesi nedeniyle, bu durumun incelenmesinin önem taşıdığı düşünülmektedir. Yapılan araştırmalar, internet kullanıcılarının tıpkı ilaç, alkol ya da kumar gibi diğer bağımlılıklara benzeyen davranışları internet kullanımı için de göstermeye başladığına ilişkin bulgular ortaya koymaktadır (Karaca, 2007). Günümüzde internetin ve teknolojinin her geçen gün daha da geliştiğı gerçeğı göz önüne alındığında, interneti kullanan çocuklar ve gençler arasında internet bağımlılığı gibi olumsuz etkilerine neden olabileceğı düşünülmelidir.

Ergenler, gelişim süreçlerini henüz tamamlamamış olmasından dolayı özellikle bu dönemde internete yönelmekte ve diğer yaş gruplarına göre daha çok internet bağımlılığı riski taşımaktadır. Thatcher ve Goolam (2005) problemlili internet kullanımı ve toplumdan soyutlanma arasında önemli bir ilişki saptamış ve sosyalleşme ihtiyacının altında yatan sebeplerden birinin de yalnızlıktan kurtulma olduğu düşünülmüştür. Birey, sosyalleşemediğı takdirde yalnızlık çekmekte ve sosyal çevresinden alamadığı desteğı internetten almaya çalışarak yalnızlığını gidermeye çalışabilmektedir. Birey, gerçek dünyada sosyalleşememe problemini sanal ortamda gidermeyi başardıkça, internet dünyasına daha çok bağlanacak toplumdan kopmalar başlayacaktır. Yani birey sanal âlemde sosyal bir çevre kurdukça, gerçek yaşamdaki sosyal ilişkileri zayıflayabilecektir. Sonuçta internet bağımlılığı ile yalnızlık arasında güçlü bir ilişkinin olduğu düşünülmektedir (Caplan, 2005; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Morahan-Martin, 2005;

Thatcher ve Goolam, 2005). Yalnızlık internet bağımlılığı için hem bir neden hem de bir sonuç olarak görülmektedir. Yani, bireyi aşırı internet kullanmaya yönelten nedenin toplum içinde yalnız kalması ile açıklanabildiği gibi, bireyin aşırı internet kullanımından ötürü zamanla toplumdan uzaklaşarak yalnız kaldığı da görülebilir. Öyle ki, bireylerin internet bağımlılığı düzeyi artıkça, yalnızlığının da arttığı düşünülmektedir (Günüç, 2009). Ancak internet kullanımının yalnızlığı azalttığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Nitekim Yücel (2009) ergenlerin akran ilişkileri ve yalnızlık düzeylerinde evde internet kullanımının etkisini incelediği araştırmasında, evde internete sahip olan ergenlerin yalnızlık düzeylerinde ve ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinde önemli etkiler yarattığı gözlenmiştir. Araştırma sonucunda evinde interneti olan ergenlerin yalnızlık puan ortalamalarının düşük ve arkadaşlık ilişkileri puan ortalamalarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Shaw ve Gant (2002), internet kullanımının kullanıcılar üzerinde olumlu etkiler yapabileceğini öne sürdükleri araştırmalarında, internet kullanımının yalnızlığı önemli ölçüde azalttığı sonucuna varmışlardır. İnternetin çocuklar ve tüm insanlar için pek çok faydasının olduğu açıktır. Ancak olumlu sonuçlarının yanında uzun süre ve denetimsiz kullanım sonucu çocuklar ve ergenler üzerinde kalıcı zararlar bırakmakta ve hatta bağımlılık oluşturmaktadır.

Yetiştirme yurtlarındaki gençlerin ruh sağlığı hizmetleri açısından önemli bir risk grubu oluşturduğu bir gerçektir. Ergenlik ve ilk gençlik çağının tüm çalkantı ve sorunlarını ailelerinden ayrı ve öreseleyici durumlara karşı yaşamak zorunda olan bu kesim için destekleyici ve çözümleyici etkinliklerin yapılması şarttır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre;

- Kardeşi koruma altında olan ergenlerin, kardeşleri ile aynı yurttaki kalmalarına yönelik çalışmalar yapılması ve kardeşleri ile düzenli olarak görüştürülmesi,
- Akademik başarısı düşük ve okul sorunları olan ergenlerin, psikolojik gelişim problemleri açısından takip edilmesi, okul ve yurttaki rehberlik hizmetlerinin verilmesi,
- Ergenlere madde kullanımı ve bırakma yöntemleri ile ilgili danışmanlık hizmetlerinin sağlanması,
- Ergenlerin arkadaşlık ilişkilerini destekleyecek sosyal ve sportif faaliyetlere yönlendirilmesi,
- Ergenlerin sağlıklı birey olarak gelişimleri için internet kullanımının denetlenmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, “SHÇEK Kanunu”, www.shcek.gov.tr/userfiles/pdf/2828%20Sayılı%20SHÇEK%20Kanunu.pdf, (11.05.2012).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, “Mart İstatistikleri”, www.cocukhizmetleri.gov.tr/upload/mce/pdf/2012_mart_istatistikleri.pdf, (11.05.2012).

Akgün, Ş. (2006). Yetiştirme yurdunda kalan 16-18 yaş grubundaki adölesanların anksiyete düzeylerinin belirlenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Aral, N., Gürsoy, F. ve Yıldız-Bıçakçı, M. (2006). Yetiştirme yurdunda kalan ve kalmayan kız ergenlerin yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15: 10-19. www.e-sosder.com/?sayfa=ozet&no=273, (16.04.2011).

Aşık, E. (2006). Yetiştirme yurdunda kalan gençlerin ergenlik sorunları ve başetmeleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

Bayram, N. (2009). *Sosyal bilimlerde SPSS ile veri analizi. (2. Baskı)*. Bursa: Ezgi Yayınevi.

Bıyıklı, L. (1987). Yetiştirme yurdundaki çocuklarının zihinsel ve psikososyal gelişimlerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20 (1): 87-98.

Bulut, I. (1995). Korunmaya muhtaç gençlerin sosyal grup çalışması gereksinimi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 2 (2): 70-75.

Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı (9. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.

Caplan, S. E. (2002). Problematic internet use and psychosocial well-being: Development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18 (5): 553-575.

Caplan, S. E. (2005). A social skill account of problematic internet use. *The Journal of Communication*, 55 (4): 721-736.

Çeçen, A. R. (2007). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet ve yaşam doyumu düzeylerine göre sosyal ve duygusal yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (2): 180-190.

Çeçen, A. R. (2008). Öğrencilerin cinsiyetlerine ve ana baba tutum algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (3): 415-431.

Çetin, H. ve Çavuşoğlu, H. (2009). Yetiştirme yurdunda ve aileleri ile yaşayan adölesanların benlik saygıları ve psikolojik belirtilerinin karşılaştırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 2 (4): 137-144.

Çiftçi, S. (1997). Sigara içen ve içmeyen üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve uyum düzeyleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Demir, A. (1989). UCLA Yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7 (23): 14-18.

Demirbilek, S. (2000). Korunmaya muhtaç gençlerin topluma kazandırılmasında yetiştirme yurtları. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15 (2): 137-152.

Duyan, V., Çamur-Duyan, G., Gökçearsan-Çiftçi, E., Sevin, Ç., Erbay, E. ve İkizoğlu, M. (2008). Lisede okuyan öğrencilerin yalnızlık durumlarına etki eden değişkenlerin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 33 (150): 28-41.

Erözkan, A. (2009). Ergenlerde yalnızlığın yordayıcıları. *İlköğretim Online*, 8 (3): 809-819. <http://ilkogretim-online.org.tr>, (11. 04. 2011).

Günüş, S. (2009). İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Van.

Karaca, M. (2007). Sosyolojik bir olgu olarak internet gençliği: Elazığ örneği. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Karadağ-Çaman, Ö. ve Özcebe, H. (2011). Ankara'da yetiştirme yurtlarında yaşayan ergenler: Ruhsal belirtiler, fiziksel etkinlik düzeyi ve ilişkili etmenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22 (2): 93-103.

Karapınar, İ. (2011). Erzurum yetiştirme yurdunda kalan gençlerde ruhsal belirtiler. http://onlinemakale.dusunenadamdergisi.org/pdf/dusunenadam/81020101715-1_3-6.pdf, (16. 04. 2011).

Keskinoğlu, P., Karakuş, N., Pıçakçıefe, M., Giray, H., Bilgiç, N. ve Kılıç, B. (2006). İzmir'de lise öğrencilerinde sigara içme sıklığı ve içicilik davranışı üzerine sosyal öğrenmenin etkisi. *Toraks Dergisi*, 7 (3): 190-195.

Koçak, R. (2003). Üniversite öğrencilerinde aleksitimi ve yalnızlığın bazı değişkenler açısından karşılaştırılması ve aralarındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk PDR Dergisi*, 2 (19): 15-24.

Kools, S. M. (1997). Adolescent identity development in foster care. *Family Relations*, 46 (3): 273-271.

Kulaksızoğlu, A. (2002). *Ergenlik psikolojisi (4.Baskı)*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Kutlu, M. (2003). Yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte kalan öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. VII. Ulusal Psikoloji ve Rehberlik Danışma Kongresi, 9-11 Temmuz 2003, Ankara, Türkiye.

Morahan-Martin, J. ve Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, 16 (1): 13-29.

Morahan-Martin, J. (2005). Internet abuse: addiction? disorder? symptom? alternative explanations? *Social Science Computer Review*, 23 (1): 39-48.

Özcan, N. ve Buzlu, S. (2005). Problemlili internet kullanımını belirlemede yardımcı bir araç: internette bilişsel durum ölçeğinin üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirliği. *Bağımlılık Dergisi*, 6 (1): 19-26.

Öztürk, Ö., Odabaşoğlu, G., Eraslan, D., Genç, Y. ve Kalyoncu, Ö. A. (2007). İnternet bağımlılığı: kliniği ve tedavisi. *Bağımlılık Dergisi*, 8 (1): 36-41.

Pekcanlar-Akay, A., Miral, S., Baykara, B. ve Yemez, B. (2006). Socio-demographic features and emotional-behavioral problems in a girl's orphanage in Turkey. *Ege Tıp Dergisi*, 45 (1): 39-45.

Russell, D, Peplau, L. A. ve Ferguson, M. L. (1978). Developing a measure of loneliness. *Journal of Personality Assessment*, 42 (3): 290-294.

Russell, D., Peplau, L. A. ve Cutrona, C. E. (1980). The revised UCLA Loneliness Scale: Concurrent and discriminant validity evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39 (3): 472-480.

Shaw, L. H. ve Gant, L. M. (2002). Indefense of the internet: The relationship between internet communication and depression, loneliness self esteem and perceived social support. *Cyber Psychology and Behavior*, 5 (2): 157-171.

Shields, M. K. ve Behrman, R. E. (2000). Children and computer technology: analysis and recommendations. *The Future of Children*, 10 (2): 4-30.

Thatcher, A. ve Goolam, S. (2005). Development and psychometric properties of the problematic internet use questionnaire. *South African Journal of Psychology*, 35 (4): 793-809.

Yavuzer, H. (2007). *Çocuk psikolojisi (20. Basım)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yücel, N. (2009). Ergenlerin akran ilişkileri ve yalnızlık düzeylerinde evde internet kullanımının etkisinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.